

Recensies

Nationaal biografisch woordenboek, VIII (Brussel: Koninklijke Academie voor wetenschappen, letteren en schone kunsten van België, 1979, 954 blz., BF1800,-).

Deel VIII van het Nationaal biografisch woordenboek bevat een honderdtachtigtal biografieën die volledig in de geest van de vorige delen werden opgevat: een korte inleiding in klein karakter met (zo mogelijk) geboorte- en overlijdensdata en de voornaamste feiten uit het leven, gaat aan het eigenlijk biografisch overzicht (gaande van 0,5 tot 20 kolommen) vooraf en wordt gevolgd door een - soms zeer uitvoerige - bibliografische nota. Eveneens volgens de traditie van de vroeger gepubliceerde afleveringen, is het auteurschap van de notities niet enkel aan historici en kunsthistorici toevertrouwd, maar tevens aan journalisten, letterkundigen, uitgevers, theologen, apothekers en geneesheren.

De voor de hand liggende eisen voor het geschiedenisonderzoek (objectiviteit en bezigheidheid) zijn dan ook niet in elke bijdrage terug te vinden. Bepaalde biografieën worden bovendien ontsierd door 'in se' nietszeggende details: wat interesseert het de historicus bijvoorbeeld te vernemen dat de histo-embryoloog O. van der Stricht 'altijd te voet naar huis ging', 'zijn werkkamer in blanc fixe was gestoken' hij 'sigarillootjes rookte die hij stuk zoog wanneer hij iets bijzonder in het oog kreeg' en 'de letters van zijn klein rechtopstaand geschrift goed waren gevormd'? (kolom 757). Ook ontkomt men niet aan de indruk dat bepaalde medewerkers hun personage gevoelig overschatten en dat hun notitie niet helemaal op zijn plaats is in een referentiewerk over 'overleden personaliteiten die in België of vroeger in de Zuidelijke Nederlanden op welk gebied dan ook een meer dan lokale betekenis hebben gehad' (I, vi). Wij willen graag geloven dat de talrijke bijdragen over lokale nijveraars, mecenasen, kunstenaars, abten, kloosterlingen, kluizenaars, kanunniken, wereldlijke heren en heertjes uitermate belangwekkend kunnen zijn vanuit het standpunt van de plaatselijke historiografie, maar precies daarom zouden dergelijke artikelen veel beter tot hun recht komen in het speciaal daartoe bestemde publikatiemateriaal dat in zo grote mate in ons taalgebied voorhanden is en meestal om goede bijdragen verlegen zit. Nu fronsen men de wenkbrauwen bij de biografieën van de talrijke zeventiende- en achttiende-eeuwse orgelbouwers, de notities over de vijftiende-eeuwse apotheker L. Boele (er waren in deze eeuw tientallen even belangrijke of belangrijker apothekers!), over de achttiende-eeuwse Brusselse witloofteler F. Bresiers, over de Limburgse negentiende-eeuwse kluizenaar A. Gielen, over L. van den Haute (voogd van een zestiende-eeuws Gents hospitaal), over Claire Warnant (achttiende-eeuwse barones-abdis) en andere personages. Al bij al blijft het *NBW* een in de aankoop vrij duur uitvallend naslagwerk dat ons inziens beter zou kunnen worden gevuld met personen waarvan het meer dan louter lokaal belang beter kan worden verantwoord. Een opmerking die vooral moet worden geassocieerd met de vaststelling dat talrijke landsheren (graven, hertogen, landvoogden ...) en centrale functionarissen, om slechts twee types-personages te noemen, nog niet aan bod kwamen in het *NBW*.

Bevat het nieuwste deel van het *NBW* dan enkel leesvoer voor heemkundigen? Uiteraard niet. De geïnteresseerde zal verheugd zijn voor de middeleeuwen interessante bijdragen te vinden over Jan van Boendale (een kundig en zeer volledig artikel van J. van Gerven), over Margareta van York (door M. Lauwers, met charme en veel liefde voor het personage geschreven; de Vaughan-boeken en het artikel van L. Hommel uit 1954 ontbreken in de bibliografie), over filosoof-theoloog Hendrik van Gent (voorzeker één van de knapste bijdragen in het deel, van de hand van de vermaarde specialist R. Macken) en over Willem van Auxonne, artikel geschreven door M. Vandermaesen die op basis van zijn doctorsthesis ook een tiental andere nota's over de raadsheren van de Vlaamse graaf Lodewijk van Nevers verzorgde. Voor de moderne tijd signaleren wij de artikelen over L. Guicciardini (degelijke bijdrage door R.H. Touwaide, al ontbreken in de bibliografie de publikaties van W. Brulez), over de figuur van de 'uomo universale' W. Cobergher (van specialist terzake P. Soetaert) en de lange nota van R. van Roosbroeck die in zijn bekende stijl het belang van de regering en de persoonlijkheid van Filips II voor de Nederlanden aantoont. Bij de hedendaagse geschiedenis moest L. Schepens de controversiële figuur van een Joris van Severen beschrijven, een moeilijke taak waarvan de auteur zich in slechts vijf kolommen goed gekwetten heeft. Vermeldenswaard zijn eveneens de overzichten gewijd aan de historici P. Geyl en L. Rogghé, de lexicograaf K. Stallaert, de naamkundige H. van de Wijer en de letterkundige H. Teirlinck.

Zoals men merkt, ruime keuze voor eenieder, al is het grootste deel van de bijdragen voorbehouden aan de negentiende en twintigste eeuw (ca. 56 pet.) terwijl middeleeuwen en moderne tijd zich met respectievelijk 14 en 30 procent tevreden moeten stellen. Het register achteraan is 'cumulatief' en bevat dus ook de registers van de delen I tot en met VII.

Erik Aerts

H.F.M. Peeters, *Historische gedragswetenschap. Een bijdrage tot de studie van menselijk gedrag op de lange termijn* (Meppel: Boom, 1978, 384 blz., ISBN9060093194).

Dit boek is gegroeid uit een syllabus voor studenten waarin een overzicht geboden wordt van verschillende sociaal-wetenschappelijke theorieën voor zover die voor de historicus van belang kunnen zijn. De economie is daarbij overigens achterwege gelaten; het zal dus vooral om sociologische en psychologische theorieën gaan. Het boek is echter meer dan alleen een overzicht: het heeft ook een duidelijke these. De auteur is ervan overtuigd dat de huidige sociale wetenschappen veel zouden kunnen winnen bij een historisering van hun studie-object. Aangezien dit nu niet of onvoldoende het geval is constateert hij een zekere 'kortademigheid' in het tegenwoordig sociaal-wetenschappelijk onderzoek. Hier worden dus niet, zoals dat in het recente verleden zo vaak het geval was, de sociale wetenschappen aan de historicus ten voorbeeld gesteld, maar op sympathieke wijze wordt gepoogd beide elkaar halverwege te laten ontmoeten. En dat is wat Peeters verstaat onder 'historische gedragswetenschap'.

Het boek bestaat uit vier delen: I over de geschiedenis van mensen en begrippen, II denkramen voor de studie van menselijk gedrag op lange termijn, III socioculturele en biologische evolutie, variaties en determinanten en IV methoden en technieken. In het eerste deel behandelt Peeters het historisch besef; hij laat zien dat dat er niet altijd geweest is en beschrijft verschillende vormen daarvan (dit is een aardig stuk). Op grond van de historiciteit van de mens wordt ook het begrip 'het wezen van de mens' verworpen. Dan worden de be-